

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.4>

А. І. Виногорова

orcid.org/0009-0007-3147-0821

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В. І. Бондар

orcid.org/0000-0003-2510-6496

студент II року навчання ОР «Магістр»

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ЗАКРІПЛЕНОЇ СИСТЕМИ ГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Попри досить чітке нормативне закріплення та регулювання слідчих (розшукових) дій в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 року (далі також – **КПК України**), потреба його вдосконалення незмінно залишається актуальною з огляду на зміни об'єктивних обставин, суспільного устрою, розвиток технологій та напрацювання як в науковій сфері, так і в частині судової практики. Дослідженню системи та різновидів слідчих (розшукових) дій присвячені наукові доробки багатьох українських учених-кримінал-процесуалістів, зокрема: В. П. Шибіко, М. А. Погорецького, В. Т. Нор, М. М. Михеєнка, О. В. Капліної, Д. Б. Сергєєвої, В. В. Вапнярчука та інших.

Кожна із передбачених у главі 20 КПК України гласних слідчих (розшукових) дій (далі також – **СРД**) є самостійною та незалежною від інших, але водночас спільність мети усіх СРД та можливість їх поєднання у процесі проведення свідчить про комплексність СРД та існування їх як системи, а не сукупності. Тому ми погоджуємося з думкою В. В. Вапнярчука, який зазначає, що всі слідчі (розшукові) дії, не зважаючи на те, що зберігають свій власний юридичний зміст, у своїй єдності являють незмінну цінність для здійснення кримінального провадження, а тому їх доцільно розглядати не просто як певну сукупність, а як систему (Вапнярчук, 2018, с. 74).

Без шкоди їх системності, всі СРД можуть бути класифіковані за різними критеріями, що дає змогу комплексно дослідити їх сутність та зміст, співставити та прослідкувати зв'язки між окремими з них.

Базовим, на наш погляд, для розуміння усіх слідчих (розшукових) дій є їх поділ залежно від того, чи підлягає розповсюдженню інформація про наявність та способи їх реалізації, з огляду на що виокремлюються гласні (глава 20 КПК України) та негласні слідчі (розшукові) дії (глава 21 КПК України). З огляду на те, що об'єктом нашого дослідження є саме гласні слідчі (розшукові) дії, усі подальші відображені нами в цій роботі класифікації здійснюватимуться з урахуванням такого розподілу та в межах першого різновиду.

У темпоральній залежності від факту відкриття досудового розслідування (внесення відомостей до ЄРДР) СРД поділяються на 1) ті, здійснення яких закон дозволяє до моменту внесення відомостей до ЄРДР. Такою СРД є огляд місця події в невідкладних випадках (ч. 3 ст. 214 КПК України); 2) ті, здійснення яких можливе лише після внесення відомостей до ЄРДР (усі інші). Останні, у свою чергу, можемо розділити на а) ті, проведення яких можливо лише на досудовому розслідуванні, й б) ті, що проводяться на стадії судового розгляду у порядку, передбаченому ч. 3 ст. 333 КПК України – з метою встановлення або перевірки обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження і не можуть бути встановлені іншим шляхом.

З огляду на порядок здійснення СРД поділяються на первинні, подальші та повторні. До *первинних* відносяться ті СРД, з яких у більшості випадків першочергово розпочинається досудове розслідування. Вони проводяться до моменту внесення відомостей в ЄРДР або з моменту їх внесення до моменту повідомлення особі про підозру. Усі інші слідчі (розшукові) дії відносяться до *подальших* (фактично це всі ті СРД, які проводяться після повідомлення особі про підозру). *Повторними* є ті СРД, які уже проводилися, але щодо яких виникла потреба у їх новому проведенні, зокрема з огляду на наявність вмотивованої підозри у помилковості здійснення первинних, якщо висновки, зроблені за результатом їх проведення суперечать іншим матеріалам провадження, а також за наявності суттєвих порушень засад матеріального чи процесуального права, зокрема порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами (Лобойко, 2014, с. 250)]. Слід зауважити, що не всі СРД можуть бути проведені повторно. Зокрема, ч. 6 ст. 228 КПК України забороняє повторне пред'явлення особи до впізнання, якщо мало місце її впізнання за фотознімками чи матеріалами відеозапису (Закон України, 2012).

Залежно від об'єму та повноти їх проведення СРД поділяються на *основні* (тобто ті, що здійснюються в загальному об'ємі та у визначеному законом порядку) та *додаткові* (здійснюються після основних для встановлення окремих обставин чи фактів, що вимагають додаткового пояснення) (Албул, 2014, с. 150).

З огляду на процесуальні підстави проведення СРД можемо поділити на ті, що проводяться (можуть бути проведені): 1) без будь-якого документу дозвільного характеру, зокрема постанови прокурора чи ухвали слідчого судді (допит); 2) на підставі постанови слідчого чи прокурора (пред'явлення до впізнання в режимі відеоконференції); 3) лише на підставі постанови прокурора (обшук); 4) на підставі ухвали слідчого судді (обшук житла та іншого володіння особи).

Зважаючи на потребу залучення свідків (понятих), СРД поділяються на ті, що можуть бути проведені без їх залучення, й ті, для яких залучення понятих є обов'язковим (ч. 7 ст. 223 КПК України).

СРД також класифікують з огляду на природу джерела фактичних даних, що отримуються в ході її проведення, на ті, в яких дані отримуються від осіб (допит), від речей (обшук, огляд), від осіб і речей (слідчий експеримент) (Осауленко, Самодін, Степанова, 2015, с. 14). У свою чергу за способом одержання такої інформації слідчі (розшукові) дії поділяються на:

- *вербальні*, тобто такі, в ході яких інформація отримується шляхом мовного спілкування (Кобилянський, Кофанов, Кузьмічов, 2011, с. 140). До вербальних слідчих дій І. Гукова відносить допит (Гукова, 2020, 271–274);
- *невербальні*, у ході проведення яких інформація отримується безпосередньо уповноваженими особами при взаємодії із об'єктами матеріального світу (обшук, огляд, освідкування);
- *змішані*, що поєднують в собі два попередні різновиди й передбачають отримання інформації як шляхом комунікації з особами, так і від об'єктів матеріального світу (пред'явлення до впізнання, слідчий експеримент).

Залежно від мети, з якою здійснюється СРД, їх можна поділити на ті, що *спрямовані на збирання доказів* (допит, огляд) й ті, що *спрямовані на перевірку вже отриманих доказів* (слідчий експеримент, освідкування, пред'явлення до впізнання). Окремо в даній класифікації виділяти СРД, що спрямовані на встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб (наприклад, обшук) (Осауленко, Самодін, Степанова, 2015, с. 13).

На нашу думку саме критерію мети дотримувався законодавець при визначенні порядку в викладу норм щодо окремих видів СРД у КПК України. Пропонуємо уточнити такий підхід та відобразити його наступним чином: 1) СРД спрямовані на фіксацію доказів (допит, пред'явлення до впізнання); 2) СРД спрямовані на виявлення та фіксацію слідів кримінального правопорушення (обшук, огляд); 3) СРД, які стосуються перевірки вже отриманої інформації та можливого отримання нової (слідчий експеримент, залучення експерта). Таке групування СРД додатково вказує на існування їх як системи, а не сукупності.

Зміст статей Глави 20 КПК України не дає можливості сформулювати чіткий перелік передбачених у ній видів СРД. У даному аспекті слід зауважити, що в криміналістиці та науці кри-

мінального процесу окремі (основні) види СРД прийнято поділяти на різновиди в залежності від об'єкта спрямованості, форми виразу властивостей об'єкта, способу чи порядку проведення конкретної слідчої дії тощо. Наприклад, передбачене ст. 228 КПК України пред'явлення особи до впізнання як окрему самостійну СРД розподіляють на такі різновиди: впізнання особи в натурі; впізнання за фотознімком чи матеріалами відеозапису; впізнання за функціональними ознаками – голосом або ходом; впізнання поза візуальним та аудіо спостереженням тощо (Колесник, 2021, с. 31).

Існують підходи, за яких кількість видів СРД за КПК України зводять до 6-8 основних (традиційних) з подальшим розподілом на різновиди. Для прикладу, А. С. Амеліна та К. В. Кащук виділяють 8 основних СРД: допит, пред'явлення до впізнання, огляд, ексгумація трупа, освідчування особи, обшук, слідчий експеримент, проведення експертизи (Амеліна, Кащук, 2024, с. 131). Такого ж підходу притримуються автори підручника «Криміналістика» (2019) за редакцією В. Ю. Шепітька (Шепітько, Журавель, Коновалова, 2019, с. 276). Натомість А. Б. Антонюк вирізняє пред'явлення особи до впізнання та пред'явлення речей до впізнання як дві самостійні слідчі дії (Антонюк, 2023, с. 293).

У даному аспекті погоджуємося з позицією В. А. Колесника, який зазначає, що в Главі 20 КПК України порядок із загальними нормами проведення окремих СРД, викладенні особливості проведення деяких з них, що іноді стає приводом для деяких науковців і практиків висловлювати думки щодо віднесення до інституту СРД також і процесуальних рішень про надання дозволу на проведення слідчих дій чи положень про умови й учасників їх проведення. Так, наприклад, ст. 226 КПК України не встановлює окремих видів СРД, а вказує особливості допиту окремих осіб з огляду на їх особливі вікові характеристики. У свою чергу, ст. 233 КПК України не передбачає проведення такої самостійної СРД як «проникнення до житла чи іншого володіння особи», а лише встановлює порядок такого проникнення з метою проведення огляду або обшуку житла чи іншого володіння особи, а також проведення в них слідчого експерименту. І хоча про це прямо не йдеться в самій нормі, такий висновок впливає з аналізу положень ст. ст. 234, 237, 240 КПК України (Колесник, 2021, с. 30).

У контексті викладеного не можна не погодитися із думкою О. В. Капліної, яка звертає увагу на нерівномірність нормативного врегулювання провадження окремих СРД, наприклад, присвячення п'яти статей пред'явленню до впізнання та лише по одній статті слідчому експерименту та освідчуванню особи. Дослідниця вбачає можливість побудувати алгоритм (логіко-правову схему) нормативної побудови статей Глави 20 КПК України (Капліна, 2015, с. 41).

З огляду на зазначене, пропонуємо викласти перелік передбачених Главою 20 КПК України СРД з поділом на види та різновиди наступним чином:

1) Допит: допит учасника кримінального провадження (ст. 224 КПК України); одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (ч. 9 ст. 224 КПК України); допит під час досудового розслідування в судовому засіданні (ст. 225 КПК України); допит малолітньої або неповнолітньої особи (ст.ст. 226, 227 КПК України); допит у режимі відеоконференції під час досудового розслідування (ст. 232 КПК України);

2) Пред'явлення до впізнання: особи (ст. 228 КПК України); речей (ст. 229 КПК України); трупа (ст. 230 КПК України); осіб чи речей в режимі відеоконференції під час досудового розслідування (ст. 232 КПК України);

3) Обшук (ст. ст. 234–236 КПК України); у тому числі – проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 233 КПК України);

4) Огляд: місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних (ст. 237 КПК України); трупа, у т.ч. пов'язаний з ексгумацією (ст.ст. 238–239 КПК України); огляд місця події до внесення відомостей в ЄРДР (ст. 214 КПК України);

5) Слідчий експеримент (ст. 240 КПК України);

6) Освідчування особи (ст. 241 КПК України);

7) Залучення експерта для проведення експертизи (ст.ст. 242–244 КПК України), у тому числі – отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК України);

8) Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (ст. 245-1 КПК України).

Описана нами вище наукова проблема щодо відмінності підходів до систематизації СРД (виокремлення основних видів та в їх межах – різновидів) вказує на доцільність нормативного закріплення в КПК України (наприклад – у ст. 223) переліку основних слідчих (розшукових) дій.

Якщо порівнювати запропоновану чинним КПК України систему СРД із тією, що була передбачена Кримінально-процесуальним кодексом України 1960 року, вбачається низка відмінностей та новел у регулюванні та використанні термінології. Так, використовувані та сформовані довготривалою практикою найменування деяких СРД фактично втрачені та виключені з системи, зокрема очна ставка, виїмка, перевірка показань на місці, допит експерта на досудовому слідстві тощо. Натомість урегульовано їх заміники. Наприклад, замість виїмки чинний КПК України містить положення про тимчасовий доступ до речей і документів (глава 15 КПК України) й тимчасове вилучення майна (глава 16 КПК України), які віднесені до інших процесуальних дій, а не до СРД (Вапнярчук, 2018, с. 74). Як зауважує В. Ю. Шепітько, така заміна не є повноцінною, адже в ході розслідування може виникнути необхідність вилучення не лише майна, що має майнову вартість, але й інших предметів (записок, наркотичних засобів, знаряддя вчинення злочинів тощо) (Шепітько, 2015, с. 68-69). Однак слід зауважити, що на практиці така проблема вирішена, адже в розумінні судової практики тимчасовому вилученні підлягають речі незалежно від їхньої майнової цінності.

На заміну очної ставки з прийняттям КПК України введено таку СРД як одночасний допит двох та більше вже допитаних свідків (ч. 9 ст. 224 КПК України), що за своєю суттю та порядком має риси очної ставки. Одночасний допит двох та більше вже допитаних свідків пропонують виділяти як різновид допиту (Карпіка, 2014, с. 161). Й така пропозиція відповідає раніше викладені нами позиції (з посиланням на роботу В. А. Колесника) про те, що у ч. 9 ст. 224 КПК України передбачено не самостійну СРД, а окремі особливості проведення допиту.

З огляду на пропозиції вчених (В. Я. Тація, М. І. Панова, В. Ю. Шепітька, В. О. Коновалова (Коновалов, Панов, Тацій, Шепітько, 2007, с. 144-148) та інших) щодо поділу «відтворення обстановки та обставин події» на дві окремі СРД – «перевірку показань на місці» та «слідчий експеримент» відповідні особливості в певній мірі були враховані при прийнятті чинного КПК України. Відтворення обстановки та обставин події було виключено з переліку СРД, однак на її заміну включено лише слідчий експеримент, тоді як перевірку показань на місці як окрему СРД не передбачено. На думку деяких дослідників такий підхід законодавця є необґрунтованим та на практиці призводить до процесуальної підміни показань на місці слідчим експериментом (Карпіка, 2014, с. 161-162).

Новелою останніх років є така СРД як «Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису», що передбачена ст. 245-1 КПК та внесена на підставі відповідного закону 15.03.2022.

Доповнення КПК України новою статтею такого змісту зумовило наукові дослідження з приводу правильності законодавчої техніки та доцільності внесення змін та доповнень до неї. А. М. Соцький в першу чергу вказує на проблеми визнання результатів такої СРД доказами, адже показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису передбачено як засоби доказування лише у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків (ст. 298-1 КПК України), натомість у ст. 84 КПК України такий вид засобу доказування не передбачений й не впливає із положень інших статей. Ба більше, у ст. ст. 84, 94 КПК України вбачається, що законодавець під «показаннями» розуміє відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження. А в положеннях самої ст. 245-1 КПК України вказано, що відповідна СРД проводиться тільки на підставі постанови слідчого, прокурора, та, за необхідності, за участю спеціаліста (Закон України, 2012). Тобто дізнавач не уповноважений приймати рішення щодо проведення такої СРД, хоча його процесуальні рішення також оформлюються у вигляді постанови. Тому для усунення таких колізій науковець пропонує викласти ч. 2 ст. 84 КПК України в новій редакції та віднести відповідні засоби до засобів доказування (Соцький, 2022, с. 385-386).

Щодо формулювання самої статті 245-1 КПК України, то А. М. Соцький визначає як недолік відсутність у вимогах до змісту постанови слідчого, прокурора про проведення відповідної слідчої (розшукової) дії вказівки про зазначення правової кваліфікації кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України; початку, тривалості і мети слідчої (розшукової) дії; відомостей про особу (осіб), яка буде проводити слідчу (розшукову) дію; обґрунтування прийнятої постанови). Учений також пропонує вказати, що у випадку залучення до проведення слідчої (розшукової) дії спеціаліста до протоколу має додаватися довідка спеціаліста з питань, що належать до сфери його знань (Соцький, 2022, с. 385-386).

Окремі пропозиції та зауваження в юридичній науковій літературі стосуються наразі закріпленої системи СРД, необхідності доповнення чи виключення окремих з них.

М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко (Михеєнко, Нор, Шибіко, 1999, с. 234), Ю. М. Грошевий, В. М. Хотенець (Грошевий, Хотенець, 2000, с. 211) та інші науковці як окрему СРД пропонують розглядати ексгумацію трупа (виймання трупа з місця поховання), аргументуючи свою позицію тим, що така процесуальна дія спрямована на отримання нових або перевірку вже наявних доказів як у ході огляду місця поховання, так і в ході огляду трупа й об'єктів, що з ним поховані, а отже має самостійне пізнавальне значення (Карпіка 2014, с. 162).

Натомість В. В. Вапнярчук критикує таку пропозицію й заперечує самостійність ексгумації трупа як СРД з огляду на відсутність ключової ознаки – пізнавальної спрямованості та отримання доказової інформації. Він розглядає ексгумацію як технічну (організаційну) передумова для огляду трупа (а пізніше – залучення експерта та проведення експертизи), які власне вже і є тими СРД, в результаті яких отримується доказова інформація. На підтвердження зазначеного вчений покликається на назву ст. 239 КПК України, у якій використано формулювання «огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією» (Вапнярчук, 2018, с. 74).

Аналогічні заперечення, а саме відсутність самостійної пізнавальної спрямованості, вчений озвучує на противагу необхідності виокремлювати як самостійну СРД отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК України). Дослідник не виключає можливість одержання нової інформації в ході відібрання зразків для експертизи, однак наголошує, що не вся інформація є доказами: отримані зразки не є доказами, оскільки грають допоміжну роль для проведення досудового розслідування і не пов'язані безпосередньо із розслідуваною подією. До того ж, вони можуть бути відібрані експертом, а не уповноваженою на це в порядку ст. 245 КПК України особою, в результаті чого отримання зразків є елементом (окремим етапом) проведення експертизи (Вапнярчук, 2018, с. 74). На противагу зазначеному В. О. Горбачов, Ю. М. Грошевий та М. А. Погорецький наголошують, що ознака пізнавальності СРД «отримання зразків для експертизи» полягає в тому, що під час її проведення створюються окремі відображення ознак об'єкта, внаслідок чого отримані результати містять нову інформацію, що може використовуватися в процесі доказування (Горбачов, 1997, с. 130; Грошевий, Хотенець, 2000, с. 201–211; Погорецький, 2007, с. 153).

Вважаючи обґрунтованими обидві позиції, зауважимо, що на нашу думку, отримання зразків для експертизи слід вважати самостійною СРД за умов, що воно проводиться уповноваженою на те за ст. 245 КПК України особою й якщо в результаті неї отримуються матеріали (інформація), що можуть мати самостійне доказове значення для досудового розслідування.

Як окрему СРД М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко, Є. Г. Коваленко розглядають затримання підозрюваного, мотивуючи свою позицію тим, що в протоколі про затримання підозрюваного зазначаються підстави, мотиви, дата, місце затримання, пояснення затриманого тощо, а оскільки за ст. 99 КПК України протокол процесуальних дій є документом, то викладені у ньому фактичні дані мають значення для кримінального провадження, то останній і є безпосереднім джерелом доказів на підставі ст. 84 КПК України (Михеєнко, Нор, Шибіко, 1999, с. 243; Коваленко, 2008, с. 298; Закон України, 2012).

Однак з такою думкою вчених вважаємо за необхідне не погодитись, адже інформація, що міститься в протоколі про затримання у більшості випадків безпосередньо стосується не обставин розслідуваного кримінального правопорушення, а процедурних питань затримання, тобто досудового розслідування. За таким критерієм до слідчих (розшукових) дій слід було б

віднести всі процесуальні дії, що підлягають протоколювання. Це призвело б до нівелювання ознаки пізнавальної спрямованості СРД як однієї із визначальних.

В. В. Вапнярчук наголошує на необхідності та важливості розроблення й закріплення процесуальних правил застосування поліграфа (так званого «детектора брехні») у кримінальному провадженні з огляду на позитивний досвід та збільшення випадків його використання в цілях досудового розслідування, й пропонує доповнити чинний перелік слідчих (розшукових) дій в КПК України ще однією – «перевірка показань на поліграфі» (Вапнярчук, 2018, с. 75).

Водночас освідування окремі дослідники розглядають не як самостійну СРД, а як різновид огляду, а тому пропонують виключити його із переліку. В. В. Вапнярчук проти такого виключення заперечує, з огляду на те, що специфічний об'єкт огляду – тіло живої людини – зумовлює особливі умови й порядок проведення, пов'язаний із забезпеченням гарантій прав людини та особисту недоторканість (Вапнярчук, 2018, с.75).

Не стихають і наукові дискусії (зокрема за участі представників закладів судової експертизи) щодо доцільності виокремлення як самостійного виду СРД проведення судової експертизи. До Глави 20 КПК України включенні положення щодо залучення експерта та проведення експертизи, які регулюють низку відповідних питань, однак не містять жодних положень щодо порядку проведення певної СРД, яку можна було б назвати «проведенням експертизи». Тому в даному аспекті В. А. Колесник погоджується з позицією В. Г. Гончаренка та зазначає, що судова експертиза є лише однією з процесуальних дій у системі засобів розслідування (Бояров, Варфоломеева, Гончаренко, 2011, с. 344), а не самостійною слідчою (розшуковою) дією (Колесник, 2021, с. 31-32).

Висновки. Проведений нами аналіз наукових підходів до класифікації, а також критики нормативно-закріпленої системи гласних слідчих (розшукових) дій в КПК України вказує на наявність низки актуальних проблем та напрямків для подальшого її удосконалення. Зокрема, пропонуємо на нормативному рівні у ст. 223 КПК України закріпити чіткий та вичерпний перелік основних видів слідчих (розшукових) дій, що можуть бути проведені на досудовому розслідуванні, уніфікувати термінологію, доповнити існуючий перелік новим видом слідчої (розшукової) дії – «перевірка показань на поліграфі». Подальше дослідження проблем, пов'язаних із застосуванням слідчих (розшукових) дій, є важливим для забезпечення ефективності кримінального провадження та захисту прав і свобод учасників кримінального процесу.

Література

- Албул С. В. Кримінальний процес: навч. метод. посіб. Одеса: ОДУВС, 2014. 266 с.
- Амеліна А. С., Кашук К. В. Види слідчих (розшукових) дій – сучасні виклики та технології. Молодий вчений. 2024. № 4 (128). С. 130–134.
- Антонюк А. Б. Застосування окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів, пов'язаних із ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки : Зб. тез доп. V Міжнар. науково-практ. конф., м. Ірпінь, 6 квіт. 2023 р. Ірпінь, 2023. С. 293–295.
- Бояров В. І., Варфоломеева Т. В., Гончаренко В. Г. Криміналістика. Академічний курс : Підручник . Київ : Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
- Вапнярчук В. В. Поняття і система слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Т. 2, № 2. С. 73– 77.
- Горбачов О. В. Слідчі дії: термінологія, поняття, види. Вісник Академії правових наук України. 1997. № 2. С. 125–130.
- Грошевий Ю. М., Мірошніченко Т. М., Хоматов Ю. В. та ін. Кримінальний процес України : Підруч. для студентів юрид. спец. вищ. закл. України / ред.: Ю. М. Грошевий, В. М. Хотенець. Харків : Право, 2000. 496 с.
- Gukova I. Tactics of some verbal investigator (search) actions in the investigation of fraud in the field of employment. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2020. Special issue 1. P. 271–274.
- Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 1. С. 40– 48.
- Карпіка С. М. Види слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі. Юридичний вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. Т. 2, № 12. С. 161–163.

- Кобилянський О. Л., Кофанов А. В., Кузьмічов Я. В. Криміналістика: питання і відповіді : Навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2011. 280 с.
- Ковалененко Є. Г., Малярєнко В. Т. Кримінальний процес України : Підручник. 2-ге вид. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 712 с.
- Колесник В. А. Класифікація слідчих дій. Інновації в криміналістиці та судовій експертизі : Матеріали міжвідом. науково-практ. конф., м. Київ, 25 листоп. 2021 р. Київ, 2021. С. 29–31.
- Коновалов В. О., Панов М. І., Шепітько В. Ю. та ін. Настільна книга слідчого : Науково-практ. посіб. / ред. В. Я. Тацій. 2-ге вид. Київ : Ін Юре, 2007. 726 с.
- Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.03.2025).
- Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. Київ: Істина, 2014. 432 с.
- Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : Підручник. 2-ге вид. Київ : Либідь, 1999. 466 с.
- Осауленко О. А., Самодін А. В., Степанова Г. М. та ін. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : Навч. наоч. посіб. у схемах і табл. Київ : Центр учб. літ., 2015. 140 с.
- Погорецький М. А. Слідчі дії: поняття та класифікація. Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. 2007. № 1. С. 153.
- Соцький А. М. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 384–386.
- Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Коновалова В. О. Криміналістика / ред. В. Ю. Шепітько. Харків : Право, 2019. Т. 1. 456 с.

References

- Albul, S. V. (2014). Criminal process: Educational method. manual. Odesa: ODUVS. [in Ukrainian]
- Amelina, A. S., & Kashchuk, K. V. (2024). Types of investigative (search) actions – modern challenges and technologies. *Young scientist*, 4(128), 130–134. [in Ukrainian]
- Antoniuk, A. B. (2023). Application of certain investigative (search) actions in the investigation of crimes related to tax evasion, fees (mandatory payments). In *Fiscal policy: theoretical and practical aspects of legal science: Collection of abstracts of the 5th International scientific and practical conference*, Irpin, April 6, 2023 (pp. 293–295). Irpin. [in Ukrainian]
- Boiarov, V. I., Varfolomeeva, T. V., & Honcharenko, V. H. (2011). *Criminalistics. Academic course*. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
- Vapniarchuk, V. V. (2018). The concept and system of investigative (search) actions. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 2(2), 73–77. [in Ukrainian]
- Gukova, I. (2020). Tactics of some verbal investigator (search) actions in the investigation of fraud in the field of employment. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, Special issue 1, 271–274.
- Horbachov, O. V. (1997). Investigative actions: terminology, concept, types. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2, 125–130. [in Ukrainian]
- Hroshevyi, Yu. M., Mirosnichenko, T. M., Khomatov, Y. V., & others. (2000). *Criminal procedure of Ukraine: Textbook for students of legal specialties of higher education institutions of Ukraine* (Yu. M. Hroshevyi & V. M. Khotenets, Eds.). Kharkiv: Law. [in Ukrainian]
- Kaplina, O. V. (2015). Problems of improving the regulatory regulation of investigative (search) actions. *Bulletin of Criminal Proceedings*, 1, 40–48. [in Ukrainian]
- Karpika, S. M. (2014). Types of investigative (search) actions in criminal proceedings. *Legal Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, 2(12), 161–163. [in Ukrainian]
- Kobylianskyi, O. L., Kofanov, A. V., & Kuzmichov, Ya. V. (2011). *Criminalistics: questions and answers: Tutorial*. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian]
- Kovalenenko, Ye. H., & Malyarenko, V. T. (2008). *Criminal procedure of Ukraine: Textbook* (2nd ed.). Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
- Kolesnyk, V. A. (2021). Classification of investigative actions. In *Innovations in criminalistics and forensic examination: Materials of the interdepartmental scientific and practical conference*, Kyiv, November 25, 2021 (pp. 29–31). Kyiv. [in Ukrainian]
- Konovalev, V. O., Panov, M. I., Shepitko, V. Yu., & others. (2007). *Investigator's handbook: Scientific and practical guide* (V. Ya. Tatsiy, Ed.) (2nd ed.). Kyiv: In Yure. [in Ukrainian]
- Criminal Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine No. 4651-VI of April 13, 2012: as of December 26, 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed: 23.03.2025). [in Ukrainian]

- Loboiko, L. M. (2014). Criminal process: textbook. Kyiv: Istyna. [in Ukrainian]
- Mykheenko, M. M., Nor, V. T., & Shybyko, V. P. (1999). Criminal procedure of Ukraine: Textbook (2nd ed.). Kyiv: Lybid. [in Ukrainian]
- Osaulenko, O. A., Samodin, A. V., Stepanova, H. M., & others. (2015). Investigative (search) actions in criminal proceedings: Educational visual aid in diagrams and tables. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian]
- Pohoretskyi, M. A. (2007). Investigative actions: concept and classification. Scientific Bulletin of Kyiv National University of Internal Affairs, 1, 153. [in Ukrainian]
- Sotskyi, A. M. (2022). Taking readings from technical devices and technical means that have photo, film, video recording functions or photo, film, video recording means. Legal Scientific Electronic Journal, 4, 384–386. [in Ukrainian]
- Shepitko, V. Yu., Zhuravel, V. A., & Konovalova, V. O. (2019). Criminalistics (V. Yu. Shepitko, Ed.). Kharkiv: Law. [in Ukrainian]

Анотація

Виноградова А. І., Бондар В. І. До питання удосконалення нормативно-закріпленої системи гласних слідчих (розшукових) дій. – Стаття.

У статті розглянуто актуальний стан наукової розробки питань щодо вдосконалення нормативно-закріпленої системи гласних слідчих (розшукових) дій. Автори наголошують на системності слідчих розшукових дій та важливості їх класифікації для кращого визначення їх сутності, змісту та взаємозв'язку між окремими слідчими (розшуковими) діями в межах єдиної системи. Проведено аналіз критерії класифікації та визначених на їх основі різновидів слідчих (розшукових) дій, встановлено кореляцію між класифікацією залежно від мети та послідовністю переліку слідчих (розшукових) дій у Кримінальному процесуальному кодексі України. Авторами запропоновано власний підхід до визначення основних різновидів слідчих (розшукових) дій, який передбачає виокремлення восьми основним видів гласних слідчих (розшукових) дій.

Виявлено недоліки законодавчої техніки (зокрема, нерівномірної розподіл статей на види слідчих (розшукових) дій, проаналізовано ключові зауваження та пропозиції, що висуваються в юридичній науковій літературі відносно чинної нормативно-закріпленої системи слідчих (розшукових) дій.

Також авторами статті проведено ретроспективний порівняльний аналіз між положеннями чинного Кримінального процесуального кодексу України та Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року у частині нормативно-передбачених видів слідчих (розшукових) дій, підкреслено основні відмінності та новели у регулюванні та використанні термінології. Автори статті висловлюють власні міркування щодо доцільності нормативного закріплення в Кримінальному процесуальному кодексі України переліку основних слідчих (розшукових) дій.

Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України, а також у правозастосовній діяльності органів досудового.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, досудове розслідування, класифікація, нормативне закріплення, системність.

Summary

Vynohradova A. I., Bondar V. I. To the issue of improving the regulatory system of public investigative (search) actions. – Article.

The article examines the current status of scientific development regarding the improvement of the legally established system of overt investigative (search) actions. The authors emphasize the systematic nature of investigative (search) actions and the importance of their classification for better defining their essence, content, and the interrelationship between individual investigative (search) actions within a unified system. An analysis of the classification criteria and the types of investigative (search) actions defined on their basis was conducted, and a correlation was established between the classification based on purpose and the sequence of the list of investigative (search) actions in the Criminal Procedure Code of Ukraine. The authors proposed their own approach to defining the main types of investigative (search) actions, which involves identifying eight main types of overt investigative (search) actions.

Shortcomings in legislative technique were identified (in particular, the uneven distribution of articles on the types of investigative (search) actions), and key remarks and proposals put forward in the legal scientific literature regarding the current legally established system of investigative (search) actions were analyzed.

Additionally, the authors of the article conducted a retrospective comparative analysis between the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine of 1960 regarding the legally prescribed types of investigative (search) actions, emphasizing the main differences and novelties in regulation and terminology. The authors of the article express their own considerations regarding the expediency of legally enshrining a list of the main investigative (search) actions in the Criminal Procedure Code of Ukraine.

The results of the study can be used for further improvement of the criminal procedural legislation of Ukraine, as well as in the law enforcement activities of pre-trial investigation bodies.

Key words: investigative (search) actions, criminal proceedings, pre-trial investigation, classification, legal establishment, consistency.